

Declarația ALLEA față de Planul S

Decembrie 2018

- ALLEA sprijină accesul deschis ca un pas major spre realizarea universalității științei și salută ambiția Planului S. Punerea lui în aplicare însă, va presupune ample consultări și dialoguri cu toate părțile implicate, mai ales cu comunitățile care desfășoară activități de cercetare și care sunt reprezentate în ALLEA și în alte structuri științifice.
- ALLEA subliniază faptul că, așa cum este recunoscut și în Planul S, trecerea la acces deschis complet trebuie însoțită de reforme concomitente ale sistemelor de evaluare a cercetării și a progresului în carieră; așadar, va presupune o reevaluare fundamentală a responsabilităților tuturor actorilor din sistemul de cercetare. O atenție deosebită trebuie acordată impactului pe care astfel de măsuri le au asupra cercetătorilor aflați la început de carieră, din instituțiile și comunitățile dezavantajate sau care lucrează în discipline specializate.
- ALLEA salută faptul că Planul S prevede și alte modele de publicare, nu numai accesul deschis de tip verde sau aur (*green open access, gold open access*) și recunoaște importanța din ce în ce mai mare a arhivelor pretipărite (*preprint archives*) și a depozitelor instituționale (*institutional repositories*). Esențial este ca orice model sau modele să obțină, în cele din urmă, acceptarea celor mai înalte standarde de calitate, să stimuleze și să recompenseze comportamentul etic, să fie viabile din punct de vedere economic și să sprijine integritatea și încrederea în comunicarea științifică pentru întreaga gamă a disciplinelor academice.
- ALLEA consideră că sunt necesare clarificări suplimentare privind protecția drepturilor intelectuale ale autorilor și tipul de licență deschisă care urmează să fie folosită. Orice recomandare ar trebui să asigure un grad adecvat de alegere pentru cercetători și să permită cazuri excepționale.

Preambul

În 2013 și ulterior, în 2015, ALLEA și-a exprimat clar sprijinul pentru accesul deschis și a făcut recomandări specifice¹ privind implementarea acestuia. Prin urmare, ALLEA salută ambițiosul Planul S, potrivit căruia publicațiile științifice asupra rezultatelor cercetării finanțate prin subvenții publice oferite de consiliile naționale și europene de cercetare și de

¹ ALLEA a precizat condițiile și ramificațiile necesare pentru implementarea cu succes a accesului deschis în publicarea științifică în declarațiile sale din 2013 și 2015:

Enhancement of Open Access to Scientific Publications in Europe (2013) https://www.allea.org/wp-content/uploads/2015/08/Statement_ALLEA_Open_Access_2013-11.pdf

ALLEA reiterates its support for Open Access to Scientific Publications in Europe (March 2015) https://www.allea.org/wp-content/uploads/2015/07/Follow-up-Statement_Open-Access.pdf

Supplementary Statement on Enhancement of Open Access to Scientific Publications in Europe (October 2015) https://www.allea.org/wp-content/uploads/2015/12/Supplementary-Statement_Open-Access_FINAL.pdf

Going Digital – Creating Change in the Humanities (2015)

https://www.allea.org/wp-content/uploads/2015/07/Going-Digital_digital-version.pdf

organismele de finanțare vor fi publicate în reviste sau platforme cu acces deschis, astfel îndeplinindu-se deviza „știința, un bun public global”². De asemenea, recunoaștem frustrările legate de progresul lent în ceea ce privește implementarea accesului deschis. Cu toate acestea, avertizăm că transformarea sistemului vast și complex de publicare academică în format tipărit într-un sistem electronic cu acces deschis este o întreprindere non-trivială în care este foarte ușor să se introducă stimulente nedrepte și să rezulte consecințe neintenționate. Există, de asemenea, interacțiuni și dependențe semnificative cu alte arii importante ale politicii științifice. ALLEA prezintă acest prim răspuns în încercarea de a identifica câteva dintre aceste aspecte și de a stimula dezbateri. Dacă Planul S trebuie să obțină acceptarea generală și să devină obligatoriu, trebuie să existe mai multe consultări și discuții cu toate părțile vizate și trebuie luate o serie de măsuri însoțitoare.

Ca un prim comentariu general, ALLEA salută faptul că Planul S interpretează știința în sensul cuvântului *Wissenschaft* din limba germană, pentru a acoperi activitățile științifice atât din științele naturii, cât și din științele sociale și științele umaniste. Deși o mare parte din imboldul privind accesul deschis provine din științele naturii, este important ca soluțiile care vor rezulta să fie convenite pentru toate domeniile activității academice și nu sunt doar adaptări la circumstanțe specifice ale științelor naturii. De exemplu, problema dominării pe piață a unui număr redus de editori comerciali este mai puțin acută în domeniul științelor umaniste, unde micii editori regionali și societățile învățate joacă încă un rol important. Acestea nu ar trebui să devină „victime colaterale” ale Planului S.

Al doilea comentariu general se referă la faptul că încercarea de a pune în aplicare accesul deschis în ceea ce, în principiu, este tot un model de tipărire pe suport de hârtie, fără îndoială, este prea conservator. Ar fi mai bine să profităm de noile capacități oferite de media digitale și să reinventăm publicarea științifică de jos în sus, ca un sistem cu adevărat digital încorporat într-un ecosistem de știință deschisă (*Open Science ecosystem*). Acest lucru ar trebui să se bazeze pe principiile FAIR ale tuturor datelor, inclusiv publicațiile, anume să poată fi găsite (*Findable*), accesibile (*Accessible*), interoperabile (*Interoperable*) și reutilizabile (*Reusable*) ca un bun public global.

Probleme etice și implicații în ceea ce privește încrederea în știință

Imperativul etic central³ trebuie să fie acela potrivit căruia oamenii de știință publică într-o manieră responsabilă care respectă integritatea procesului de cercetare și credibilitatea producției academice și promovează știința ca un bun public global. În special, publicarea într-o manieră care încalcă normele disciplinare acceptate (cum ar fi, de exemplu, în așa-numitele „jurnale de pradă”⁴, cu standarde inacceptabil de scăzute în ceea ce privește

² Vezi *Coalition S*: <https://www.coalition-s.org/>

³ *ALLEA Workshop Report: Ethical Aspects of Open Access: A Windy Road* (2018): https://www.allea.org/wp-content/uploads/2018/12/Open_Access_Workshop_Report.pdf

⁴ Termenul „jurnale de pradă” se referă la acele reviste care exploatează accesul deschis de tip gold prin practicarea unor tarife mai mici în comparație cu cele ale jurnalele cu acces deschis autentic, și nu furnizează servicii tipice de publicare, cum ar fi revizuirea în regim colegial (sau promiterea unui proces de revizuire rapidă), licențierea, indexarea și conservarea perpetuă a conținutului. Multe dintre ele pot să nu fie cu acces deschis complet.

evaluarea în regim colegial, *peer review*) trebuie considerată neetică. Este cu siguranță o obligație de a publica în mod deschis și în întregime (inclusiv rezultatele negative și eșecurile) și de a publica cu promptitudine (aceasta este o chestiune esențială în unele domenii ale științelor naturii cu evoluție rapidă, unde cercetările pot fi depășite în termen de numai câteva luni, un motiv major pentru care perioadele de embargou sunt atât de greu de impus în aceste discipline). Libertatea academică implică o anumită libertate în a alege modul de publicare și platforma utilizată⁵, dar aceasta nu este o libertate absolută⁶. Restricționarea publicării în reviste hibride^{7,8}, așa cum se propune în Planul S, este cu siguranță un pas prea departe, însă se poate argumenta cu siguranță că susținerea editorilor comerciali foarte costisitori nu servește cauzei științei atunci când sunt disponibile opțiuni de publicare mai ieftine și la aceleași standarde de rigurozitate și evaluare.

Menționăm că există cazuri în care alte considerente de interes public ar putea impune ca anumite cercetări să nu fie publicate în acces deschis complet. Prin urmare, sunt necesare precizări pentru situații excepționale, care vizează aspecte sensibile, cum ar fi securitatea, protecția mediului sau interese comerciale.

Accesul deschis ar trebui să faciliteze încrederea în activitatea academică prin transparență sporită și să joace un rol important în susținerea integrității cercetării prin a permite colegilor examinarea completă. În acest context, este foarte important să existe indicatori de calitate și încredere, fiabili și comprehensibili, în rezultatele cercetării. Acum avem doar evaluare în regim colegial și acceptarea de către reviste „recunoscute“, un sistem defectuos și care a condus la toate problemele cunoscute ale fetișizării „factorului de impact“. Problema este agravată de faptul că în timp ce specialiștii în domeniu știu care sunt revistele de calitate, cercetătorii din alte discipline și cu atât mai mult publicul interesat nu cunosc acest lucru și pot greși, cu ușurință, în a considera un jurnal de pradă drept o sursă de știință sigură și de încredere. Menținerea listelor negre cu numele revistelor dezaprobată și a listelor albe cu revistele recunoscute duce într-un fel la rezolvarea acestei probleme, dar nu este o soluție satisfăcătoare.

(Surse: (1) <https://bmcmedicine.biomedcentral.com/track/pdf/10.1186/s12916-017-0785-9>, (2) <https://bmcmedicine.biomedcentral.com/track/pdf/10.1186/s12916-015-0423-3>)

⁵ Vezi, de exemplu, scrisoarea deschisă <https://sites.google.com/view/plansopenletter/open-letter>

⁶ Vezi, de exemplu, Stephen Curry <http://occamstypewriter.org/scurry/2018/10/01/academic-freedom-and-responsibility-why-plan-s-is-not-unethical/>

⁷ Discuția privind accesul deschis tinde să folosească o mulțime de termeni de specialitate (acces deschis de tip verde, aur și diamant; jurnale hibride și oglindă; APC, AAM etc.). Peter Suber, director al *Harvard Office for Scholarly Communication*, a scris o excelentă prezentare a accesului deschis și a numeroaselor sale variante, în care oferă mai multe informații de bază și o analiză foarte utilă. <http://bit.ly/oa-overview>

⁸ Revistele hibride sunt reviste tradiționale pe bază de abonament care acceptă și acces deschis. După acceptarea articolului de către revistă, autorii pot alege să își publice cercetările fie cu acces deschis de tip *gold* (cu condiția ca taxele de procesare a articolelor să fie acoperite de autori sau de instituțiile lor), fie să fie disponibile doar pentru abonații revistei. (Surse: (1) <http://libguides.ucd.ie/openaccess/greengold> (2) <https://www.tue.nl/en/university/library/education-research-support/scientific-publishing/open-access-coach/basic-concepts-and-background/green-hybrid-or-gold-open-access/#top>)

Implicații pentru evaluarea cercetării

Este foarte clar că un motiv major pentru opoziția față de Planul S este temerea justificată că ar dezavantaja serios perspectivele de carieră ale cercetătorilor, în special, ale celor aflați în faza critică de început a carierei, când un istoric al publicării în reviste de „impact mare” este considerat esențial⁹. Adoptarea pe scară mai largă a principiilor DORA¹⁰ de evaluare a cercetării în sine și neutilizarea platformei sau a revistei drept agent pentru calitate, așa cum recomandă Planul S, ar ușura foarte mult mișcarea către acces deschis și ar dezamorsa o mare parte din opoziția față de Planul S. Așa cum am notat mai înainte în această declarație, am dori să se acorde mai multă atenție modului în care indicatori ai stimei colegiale ar putea fi atașați publicațiilor electronice într-un mod mai nuanțat și mai flexibil decât modelul binar acceptare-respingere derivat din perioada revistelor tipărite. Trecerea la implementarea unei metrici de generație nouă, care măsoară, recompensează și creează stimulente pentru știința deschisă, ar trebui să fie ghidată și promovată ca parte a unei schimbări culturale mai cuprinzătoare necesară pentru a susține știința deschisă.¹¹

Un alt motiv justificat de îngrijorare este dat de costurile ridicate de publicare sub formă de taxe de acces deschis de tip *gold*¹², care pot conduce efectiv la control asupra celor care pot publica, prin finanțarea mai degrabă a persoanelor de rang înalt decât a cadrelor universitare, ceea ce va conduce la exacerbarea decalajului în cercetare dintre țările bogate și cele sărace. Afirmarea din Planul S, conform căreia taxele de publicare ar trebui să fie acoperite de instituții ori finanțatori și nu de cercetători, nu abordează în mod adecvat acest aspect. De asemenea, nu este clar dacă sugestia privind standardizarea și plafonarea taxelor de publicare ar funcționa; publicarea este o afacere la nivel mondial și, chiar și în Europa, principiile comerțului liber care stau la baza pieței unice ar putea face dificilă impunerea unor controale asupra prețurilor.

O critică adesea ridicată față de Planul S este că, dacă nu se implementează inițiative similare în China și SUA, cercetătorii europeni vor fi dezavantajați. Există un sâmbure de adevăr în această perspectivă, dacă este văzută simplu ca o serie de reguli arbitrare și negative („nu poți publica în reviste hibride” etc.). Cu toate acestea, dacă Europa poate reinventa publicarea academică în manieră „digitală”, care este în mod evident superioară modelului vechi de publicare tipărită, atunci situația s-ar inversa și, inevitabil, restul lumii o va accepta și aplica.

⁹ Vezi în special declarația *Young Academy of Europe* <http://yacadeuro.org/2018/09/24/plan-s/>

¹⁰ Vezi Declarația privind evaluarea cercetării, *Declaration on Research Assessment (DORA)*, care solicită eliminarea utilizării metricilor bazate pe revistă, cum ar fi factorii de impact ai revistei, în considerațiile privind finanțarea, numirea și promovarea <https://sfdora.org/>

¹¹ Vezi *Next generation metrics: Responsible metrics and evaluation for open science:* <https://ec.europa.eu/research/openscience/pdf/report.pdf>

¹² Conținutul publicat în regim de acces deschis de tip aur - *gold open access*, cunoscut și sub denumirea de *open access publishing* - este imediat accesibil și permanent după publicare. În acest model, plata costurilor de publicare - cunoscută sub numele de taxă de procesare a articolelor, *article processing charge, APC* - este mutată de la abonați la autori, universitatea sau institutul de cercetare căruia cercetătorul este afiliat sau la agenția de finanțare care susține cercetarea prin granturi.

(Surse: (1) http://ec.europa.eu/research/participants/docs/h2020-funding-guide/cross-cutting-issues/open-access-data-management/open-access_en.htm, (2) <https://www.triple-c.at/index.php/tripleC/article/view/502> (3) <https://preview.springernature.com/gp/open-research/about/what-is-open-access>)

Anunțul recent al susținerii Planului S de către *Wellcome Trust* și Fundația Bill & Melinda Gates¹³ este semnificativ în acest context și arată că aceasta nu mai este doar o inițiativă europeană.

Probleme de proprietate intelectuală

Un aspect semnificativ al Planului S este acela că cercetătorilor li se va cere să rețină drepturile de autor ale publicațiilor lor științifice în baza unei licențe deschise, de preferință sub licența *Creative Commons Attribution License CC-BY*. În timp ce principiul este în mod clar corect, formularea actuală din Planul S este vagă și mai degrabă contradictorie în acest aspect important și, prin urmare, are nevoie de clarificări suplimentare; se afirmă că „autorii păstrează drepturile de autor ale publicațiilor lor fără restricții“, dar le cere apoi să acorde o licență deschisă pentru a renunța la majoritatea drepturilor lor, cu excepția dreptului moral de atribuire. Cercetătorii și oamenii de știință care generează conținutul intelectual al unei lucrări ar trebui să fie recunoscuți drept creatori ai acesteia, să fie citați în mod corespunzător și să păstreze anumite drepturi de proprietate intelectuală; conceptul de știință ca un bun public global necesită ca aceasta să fie o recunoaștere de tip CC-BY.

În plus, Planul S precizează că licența trebuie să îndeplinească cerințele care au fost definite în Declarația de la Berlin. Nu este clar care sunt aceste cerințe. Declarația de la Berlin se referă la „standardele comunității“, de exemplu, atunci când se spune că „standardele comunității vor continua să ofere mecanismul de aplicare a atribuțiilor corespunzătoare și a utilizării responsabile a lucrărilor publicate, așa cum o fac acum“. Aceste standarde rămân vagi și ar putea fi complet ignorate de către editorii jurnalelor de pradă online. După cum se menționează în declarațiile anterioare, sunt necesare consultări suplimentare cu comunitățile care desfășoară activități de cercetare înainte de convenirea unui model de licențiere și orice recomandare ar trebui să permită o anumită alegere cu privire la tipul de licență deschisă care urmează să fie adoptat.

Prin ne-transferarea drepturilor de autor către editor, autorii unei lucrări sunt autorizați să o trimită imediat la un server de arhivare sau depozit instituțional (acest lucru se întâmplă deja în cazul astrofizicii și al fizicii particulelor; aproape toate lucrările sunt publicate ca pretipăriri pe arXiv, în același timp cu trimiterea lor în reviste tradiționale). Această postare a unui „manuscris acceptat de autor“ (*Author Accepted Manuscript*) într-un depozit sau arhivă deschise este permisă ca o rută pentru respectarea Planului S, dar subminează în mod evident modelul de afaceri actual al majorității revistelor și editurilor (inclusiv al multor asociații profesionale și societăți învățate, unde abonamentele la reviste reprezintă fluxul major de venituri).

O altă problemă, așa cum a remarcat în mod repetat ALLEA, este lipsa în legea europeană a brevetelor a unei „perioade de grație“, așa cum este precizată, de exemplu, în legea americană¹⁴. Aceasta creează o tensiune între obiectivul Planului S de a publica cercetarea cât

¹³ <https://sciencebusiness.net/framework-programmes/news/big-funders-back-plan-instant-free-access-journals-researchers-say-it>

¹⁴ *ALLEA Statement Adopted on the Occasion of a Conference on “Grace Period”* în Kiev, 10 octombrie 2013 https://www.allea.org/wp-content/uploads/2015/08/Statement_Grace-Period_Kiev.pdf

mai curând posibil (și imperativul etic asociat publicării în mod deschis și prompt) și obiectivul de a proteja și exploata inovațiile rezultate din cercetare.

Considerații economice

Costurile economice reale ale publicării academice trebuie alocate în mod corespunzător pentru a evita stimulentele nedrepte. În perioada clasică, tipărirea și distribuția reprezentau costurile majore, astfel că adecvat a fost modelul abonatului plătește. Înlocuirea acestui model cu un model de taxă de procesare a articolului (APC)¹⁵, ca în cazul accesului deschis de tip *gold open access*, a avut drept consecință neintenționată, încurajarea revistelor să accepte cât mai multe lucrări, ceea ce a dus la limitarea publicării în jurnalele de pradă sau la perceperea unor sume mari și disproporționate pentru a compensa ratele ridicate de respingere. Valoarea adăugată reală pe care un editor academic o aduce la o lucrare științifică este procesul critic de evaluare colegială. Dacă autorii ar plăti în mod explicit acest lucru printr-o taxă de revizuire (care ar putea fi chiar rambursabilă în caz de acceptare) și o parte din taxă ar fi utilizată pentru a recompensa evaluatorii, am avea un sistem mult mai echitabil cu mai puține distorsiuni (revizuirea în regim colegial nu este gratuită – există un cost de oportunitate semnificativ pentru sistemul de cercetare)¹⁶. Cu toate acestea, puține reviste își pot permite să facă această mișcare în mod unilateral, în ciuda incorectitudinii manifeste căreia autorii și cititorii de lucrări bune trebuie să-i facă față în prezent, plătind pentru costurile generate de autorii lucrărilor defectuoase.

Recunoscând aceste circumstanțe, în declarațiile anterioare, ALLEA a favorizat o abordare pluralistă a modelelor de acces deschis și a remarcat că „atât modelele de tip *gold*, cât și cele de tip *green* pot crea probleme“. În general, ALLEA și-a exprimat preferința pentru accesul deschis de tip *green*¹⁷, în special pentru științele sociale și umaniste și pentru micile proiecte de cercetare în alte discipline, dar de asemenea a clarificat faptul că, în anumite condiții, accesul deschis de tip *gold* poate fi o alegere mai potrivită, de exemplu, atunci când sunt la îndemână publicații ale marilor proiecte de cercetare. În acest context, ALLEA a subliniat că instituțiile de finanțare ar trebui încurajate să „precizeze în mod clar modul în care vor sprijini și finanța“ accesul deschis. Un element-cheie al acestui proces „ar trebui să fie un

¹⁵ Taxele de publicare pentru acoperirea costurilor de publicare – cum ar fi editare, marketing etc. și care anterior au fost acoperite din abonamente – suportate de către autori sau instituțiile lor (universități sau alte instituții de cercetare) pentru a face articolul disponibil în regim gratuit. (Surse: (1) http://libguides.ucd.ie/ld.php?content_id=31600607, (2) <https://openscience.com/article-processing-charges-funded-step-step-guide/>).

¹⁶ Vezi de exemplu <https://scholarlykitchen.sspnet.org/2018/09/20/plan-t-scrap-apcs-and-fund-open-access-with-submission-fees/>

¹⁷ În cadrul accesului deschis de tip *green*, cunoscut și sub denumirea de „auto-arhivare“, autorii își publică articolul în orice revistă și, totodată, arhivează articolul publicat sau ultimul manuscris revizuit în regim colegial într-o arhivă on-line accesibilă în mod gratuit (cunoscută sub numele de depozit, *repository*), fie înainte, în același timp, sau după publicarea acestuia. În multe cazuri, revistele solicită ca accesul deschis să fie acordat numai după expirarea perioadei de embargo, astfel încât abonații plătitori să aibă un avantaj suplimentar (Surse: (1) http://ec.europa.eu/research/participants/docs/h2020-funding-guide/cross-cutting-issues/open-access-data-management/open-access_en.htm (2) <https://www.triple-c.at/index.php/tripleC/article/view/502> (3) <https://preview.springernature.com/gp/open-research/about/what-is-open-access> (4) <https://openscience.com/green-oa-vs-gold-oa-which-one-to-choose/>)

angajament de furnizare a accesului deschis, ca element specific în cadrul granturilor de cercetare acordate de finanțatori publici în domeniul cercetării“. Cu alte cuvinte, accesul deschis ar trebui să fie o linie bugetară admisibilă în granturile de cercetare. În contextul științei mari, o altă complicație constă în faptul că multe consorții sunt globale, iar autorii provin din mai multe jurisdicții și utilizează diferite modele de finanțare, deci este necesară o coordonare globală a tranziției către accesul complet deschis.

Tipărirea și difuzarea înseamnă costuri neglijabile pentru jurnalele on-line, și chiar tratarea și arhivarea pe termen lung nu sunt prohibitiv de scumpe (și ar putea fi subvenționate de stat ca o bibliotecă națională), astfel încât plata pentru publicare nu este mai adecvată decât plata pentru acces; ceea ce avem nevoie și pentru care ar trebui să fim pregătiți să plătim este un control riguros al calității. Conceptul de „reviste acoperite“ (*overlay journals*) deasupra arhivelor pre-tipărite este un model interesant; acestea îndeplinesc doar funcția de revizuire colegială a jurnalului tradițional și lasă publicarea, arhivarea și distribuția în arhiva pre-tipărită.

După cum recunoaște Planul S, cazul monografiilor și al altor cărți academice (o rută importantă de publicare în domeniul științelor umaniste) este mai complicat și necesită o analiză atentă. Accesul deschis de tip *gold* poate fi o soluție bună atât pentru autori, cât și pentru editori, dacă există un sistem de finanțare pregătit pentru a sprijini producția de monografii în mod substanțial. În cazul în care acest lucru nu este posibil, perioadele de embargou ar trebui să fie totuși posibile, pe motiv că întârzierile la accesul deschis complet sunt mai puțin importante decât pentru lucrările de cercetare scurte în domenii cu evoluție rapidă. Manualele și publicațiile semi-populare sunt cazuri chiar mai complicate și ar trebui excluse în acest stadiu.

Concluzii și recomandări

Integritatea, calitatea și încrederea în sistemul de publicare academică stau la baza întregii activități academice și trebuie apărute cu putere. Rezultă că toate părțile interesate în publicarea accesului deschis trebuie să se angajeze să mențină principiile de bază ale publicării științifice, anume evaluarea critică, calitate înaltă și evaluarea independentă a revendicărilor științifice și arhivarea sigură a cercetării validate. Este important să notăm că există mai multe rute pentru a îndeplini obiectivele Planului S¹⁸. S-a acordat o atenție insuficientă faptului că publicarea în regim acces deschis oferă mai multă amploare în această privință decât publicarea tipărită tradițională; retragerile și corecțiile sunt mult mai ușor de implementat și este posibilă o formă mai nuanțată de evaluare colegială și de clasificare în rândul reprezentanților comunității. Aceasta deschide posibilități interesante pentru academii și societăți învățate de a-și recâștiga rolul tradițional de apărători și evaluatori ai cercetării.

În rezumat, ALLEA salută în linii mari Planul S, dar cu precizări majore. Scala de timp preconizată pentru o astfel de transformare complexă este clar nerealistă dacă condițiile identificate de ALLEA în declarațiile sale anterioare urmează să fie puse în aplicare înainte ca planul S să devină operațional; agențiile de finanțare trebuie să furnizeze fondurile necesare

¹⁸ Vezi, de exemplu, <https://101innovations.wordpress.com/2018/10/22/eight-routes-towards-plan-s-compliance/>

în bugetele lor pentru plata taxelor de publicare, să rezolve problema promovării cercetătorilor aflați la începutul carierei, să ia în considerare circumstanțele speciale ale disciplinelor minoritare și să abordeze problemele legate de proprietatea intelectuală (IP). Pentru a face acest lucru, va fi esențial să se implice întregul spectru al părților afectate și al factorilor de decizie. Comunicarea academică este sângele care menține cercetarea vie și este în interesul nostru, al tuturor, să realizăm acest lucru fiabil, eficient, durabil, demn de încredere și cât se poate de deschis. În special, evaluarea critică colegială și evaluarea comunității sunt esențiale și trebuie stimulate corespunzător, activate și recompensate. ALLEA așteaptă cu nerăbdare să colaboreze cu inițiatorii Planului S, să susțină organizațiile, precum și alte părți interesate, pentru a facilita această transformare necesară, nu doar a publicării academice, ci a întregului sistem de evaluare, acreditare și validare a cercetării. De asemenea, menționăm că universalitatea științei necesită ca aceasta să fie o transformare globală a ecosistemului de cercetare, dar una care poate fi inițiată și condusă de Europa.

Prin urmare, ALLEA recomandă:

- Coaliția S ar trebui să se angajeze într-un dialog constructiv cu organismele reprezentative pentru comunitățile academice și de cercetare, atât la nivel european, cât și la nivel global. O atenție deosebită ar trebui acordată preocupărilor cercetătorilor aflați la începutul carierei și care vor fi cel mai afectați.
- Implementarea planului S ar trebui să se situeze în contextul mai larg al tranziției către știința deschisă (*Open Science*) și acces deschis FAIR. Susținerea datelor FAIR și a politicilor de acces deschis la nivel național ar trebui încurajate.
- Ar trebui inițiate programe de cercetare pentru a dezvolta noi metode și instrumente pentru înțelegerea cu ușurință a indicatorilor digitali pentru stima colegială, atât în ceea ce privește rezultatele cercetării, cât și cercetătorii. Acest lucru ar elimina în mare măsură tendința actuală de a folosi reputația revistei sau a editorului ca un intermediar pentru calitate și ar facilita adoptarea principiilor DORA. De asemenea, ar îmbunătăți în mod substanțial încrederea în comunicarea științifică și academică.
- Ar trebui efectuată o analiză economică detaliată a publicațiilor științifice pentru cuantificarea costurilor reale și asigurarea utilizării resurselor financiare și umane, cu cea mai mare eficiență.

Despre ALLEA

ALLEA, Federația Europeană a Academiiilor de Științe și Științe Umaniste, a fost înființată în 1994 și în prezent reunește aproape 60 de Academii în peste 40 de țări din regiunea Consiliului European. Academiiile membre funcționează ca societăți învățate, grupuri de reflecție și organizații care desfășoară activități de cercetare. Sunt comunități autonome de lideri ai cercetării științifice în toate domeniile științelor naturii, științelor sociale și umaniste. Prin urmare, ALLEA oferă acces la o resursă umană de excelență intelectuală, experiență și cunoaștere.

ACADEMIA ROMÂNĂ

Despre această declarație

Această declarație a fost redactată în urma contribuțiilor aduse de grupuri diferite de lucru din cadrul ALLEA, inclusiv *Science & Ethics* (știință și etică); *Intellectual Property Rights* (drepturi de proprietate intelectuală); *E Humanities*; *Truth, Trust and Expertise* (adevăr, încredere și cunoaștere). Aceste grupuri sunt formate din specialiști cu experiență și provin din academiile europene de științe și științe umaniste, din diferite discipline științifice și din țări din întreaga regiune a Consiliului Europei. ALLEA dorește să mulțumească tuturor celor care au contribuit la acest document și este deosebit de recunoscătoare autorului principal al declarației, profesorul Luke Drury, membru al consiliului ALLEA și fost președinte al Academiei Regale Irlandeze.

*Document tradus în limba română de Cătălin Mosoia, expert comunicarea științei,
Biroul de presă al Academiei Române*